

**PLAN DZIAŁANIA
KT 15
ds. Maszyn i Urządzeń dla Przemysłu Spożywczego, Handlu
i Gastronomii**

STRESZCZENIE

KT 15 zajmuje się problematyką prac normalizacyjnych dotyczących maszyn i urządzeń dla przemysłu spożywczego i gastronomii. Sektor przetwórstwa spożywczego ma w Polsce duże znaczenie społeczne i rozwija się dynamicznie, oferta rynkowa uległa radykalnej poprawie zarówno pod względem asortymentu, zróżnicowania jak również pod względem jakości żywnościowej i zdrowotnej. Również eksport żywności, szczególnie na rynek Unii Europejskiej, ma coraz większe rozmiary finansowe. Natomiast sektor producentów specjalistycznych maszyn spożywczych na tle całego przemysłu maszynowego jest stosunkowo niewielki. Są to małe i mikro firmy prywatne, dawne nieliczne zakłady państwowe uległy likwidacji lub przekształceniom własnościowym a często zmieniły asortyment produkcji. Z racji obecnej struktury sektora producentów maszyn spożywczych ich zainteresowanie problematyką normalizacyjną, mając na myśli udział ich przedstawicieli w pracach KT 15, jest marginalne a o współudziale finansowym nie ma jak do tej pory mowy. Natomiast korzyści wynikające z prac KT 15, w tym dostęp producentów maszyn spożywczych do PN wdrożonych w oparciu o normy EN, należy uznać za istotne, chociaż trudne do oszacowania liczbowego. Ze względu na to, że prace KT 15 umożliwiają eliminowanie barier technicznych, jakościowych i handlowych w zakresie maszyn spożywczych, cele i priorytety prac KT wydają się istotne i powinny być kontynuowane a nawet zintensyfikowane, co w świetle ograniczeń i trudności finansowych nie będzie łatwe do zrealizowania.

1 ŚRODOWISKO BIZNESOWE KT

1.1 Opis środowiska biznesowego

Na działalność gospodarczą objętą zakresem KT znaczący wpływ mają następujące uwarunkowania polityczne, gospodarcze, techniczne, prawne, społeczne i/lub aspekty regionalne/międzynarodowe:

W ciągu ostatnich 20 lat obserwujemy znaczący rozwój przemysłu spożywczego w kraju oraz podobny rozwój produkowanych maszyn, urządzeń i linii technologicznych dla przemysłu spożywczego. Można powiedzieć, że mamy do czynienia z nową generacją maszyn i urządzeń. Tendencje te wynikają z przesłanek techniczno-technologicznych i rynkowo-handlowych.

Czynniki techniczne to:

- wzrost wymagań technicznych, jakościowych oraz bezpieczeństwa i higieny pracy dla maszyn, co związane jest z upowszechnianiem się w sektorze spożywczym systemów nadzoru nad jakością i bezpieczeństwem produkcji żywności (systemy HACCP i GMP, normy ISO serii 9000 i 14000),
- stosowanie wysokiej jakości materiałów nierdzewnych i kwasoodpornych, wyposażenie maszyn w nowoczesne systemy sterowania i automatyki, co pozwala na wzrost ich wydajności, gwarantuje utrzymywanie założonych parametrów technologicznych, ułatwia obsługę, daje możliwość stałego monitorowania i kontroli eksploatacji maszyn, nawet na znaczne odległości poprzez sieć Internetu,
- występująca tendencja do budowy maszyn zintegrowanych w linie technologiczne, co pozwala na wzrost wydajności i skali przetwórstwa żywności, co ma z kolei wpływ na kształtowanie się popytu i cen,
- upowszechnienie się maszyn i technologii przetwórczych i opakowaniowych pozwalających na wytwarzanie produktów spożywczych o wydłużonych okresach trwałości (obróbki termiczne, technologie aseptyczne, pakowanie w atmosferach gazów lub próżniowe), co wiąże się też ze zmianami w handlu wyrobami spożywczymi (duże sieci handlowe, dyskonta, sprzedaż poprzez Internet, itp.).

Czynniki handlowe to:

- wzrost wymiany handlowej i eksportu produktami żywnościowymi szczególnie na rynki Unii Europejskiej oraz krajów byłego Związku Radzieckiego, chociaż w tym przypadku zdarzają się czasowe restrykcje i różnego rodzaju bariery formalne,
- nasilenie się konkurencyjności pomiędzy producentami żywności, co z kolei przekłada się na wzrost inwestycji modernizacyjnych w nowoczesne maszyny i urządzenia przetwórcze, pozwalające wytwarzać produkty wydajniej, taniej, spełniać zastrzone wymogi ochrony środowiska i inne.
- eliminowanie barier handlowych np. w ramach Unii Europejskiej poprzez ujednocnianie przepisów prawnych np. dyrektywy, czy technicznych – Normy Europejskie, ISO czy w ramach światowych (WHO). Ostatnio członkiem Światowej Organizacji Handlu została Rosja, co powinno ułatwić sprzedaż krajowych produktów żywnościowych oraz maszyn do ich przetwórstwa na ten perspektywiczny i duży rynek.

1.2 Wskaźniki ilościowe dotyczące środowiska biznesowego

Poniższe wskaźniki ilościowe opisują środowisko biznesowe, w celu wsparcia działań KT poprzez zapewnienie niezbędnych danych:

Przemysł spożywczy w Polsce stanowi ważną część gospodarki narodowej szczególnie jeśli uwzględnimy posiadanie znaczącej bazy surowcowej w rolnictwie, hodowli zwierząt i ogrodnictwie oraz ciągle duży odsetek ludności zamieszkującej tereny wiejskie, gdzie naturalnie koncentruje się baza surowcowa dla przemysłu spożywczego.

Wartość produkcji sprzedanej wyrobów spożywczych, udział eksportu oraz wartość inwestycji w przemyśle spożywczym wyniosły:

Lata	Produkcja sprzedana przemysłu spożywczego [mld zł]	Wartość eksportu [mld zł]	Udział eksportu w sprzedaży [%]	Inwestycje w przemyśle spożywczym [mld zł]
2000	92,9	9,8	10,5	-
2008	149,7	33,5	22,4	7,9
2009	158,0	39,7	25,1	6,6
2010	165,4	44,0	26,6	6,6
2011	178,8	52,9	29,0	7,2

Źródło:

1/ Analiza produkcyjno-ekonomiczna sytuacji rolnictwa i gospodarki żywnościowej w 2010-2012 r. Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej.

2/ GUS Roczniki Statystyczny Przemysłu i Handlu Zagranicznego 2011-2012 r.

Sytuacja sektora spożywczego w Polsce w 2011r. była trudna. Popyt krajowy miał charakter stabilny. Silnym ograniczeniem produkcji żywności był duży wzrost cen o 5,2% przy inflacji 4,3%, oznacza to że produkty spożywcze relatywnie podrożały co ograniczało popyt krajowy. W tej sytuacji głównym czynnikiem rozwoju przemysłu spożywczego był znaczący wzrost eksportu.

Udział przychodów ze sprzedaży sektora spożywczego w ogólnym przetwórstwie przemysłowym kraju zasadniczo się nie zmienia i stanowi rocznie ok. 19-20%.

Wiodące udziały w sprzedaży mają dalej branże: mięsna 19,1%, mleczarska 12,9%, drobiarska 7,4%, paszowa 6,9%, piekarska 5,9%, koncentraty spożywcze 6,5%, cukiernicza 6,3%.

W analizowanym okresie 2009-2011 a szczególnie po wstąpieniu do Unii Europejskiej nastąpił ponad 5 - krotny wzrost wartości eksportu przemysłu spożywczego i blisko 3 - krotny wzrost udziału eksportu w sprzedaży przemysłu spożywczego.

W okresie 2000 - 2011 wartość inwestycji w przemyśle spożywczym wyniosła prawie 70 mld zł w tym ok. 30% to inwestycje w budowlano-montażowe, ok. 30%

urządzenia i wyposażenie ogólnego przeznaczenia (m.in. zbiorniki, pompy, urządzenia chłodnicze, klimatyzacyjne, wyposażenie elektryczne), ok. 30% w maszyny, urządzenia i specjalistyczne, linie technologiczne a ok. 10% w środki transportu.

Największe inwestycje w tym okresie miały miejsce w branżach: mięsnej 10,5 mld zł, mleczarskiej 8,8 mld zł, piwowarskiej 7,1 mld zł, owocowo-warzywnej 3,9 mld zł, cukrowniczej 4,4 mld zł, koncentratów spożywczych 4,0 mld zł.

W wydatkach inwestycyjnych w 2011 r. największy udział miały branże: mięsna 0,8 mld zł, mleczarska 0,7 mld zł, koncentraty spożywcze 0,7 mld zł, cukiernicza 0,5 mld zł, napoje bezalkoholowe 0,5 mld zł.

W 2011 r. w przemyśle spożywczym nakłady inwestycyjne wzrosły o ok. 10% w stosunku do roku poprzedniego, jednak poziom inwestycji był niższy również o ok. 10% w stosunku do rekordowego 2008r. Oznacza to, że firmy spożywcze dość ostrożnie podejmowały decyzje inwestycyjne, co było wynikiem m.in. zagrożeń spowodowanych kryzysem finansowym na świecie, sankcjami ograniczającymi wymianę handlową z niektórymi krajami.

Zmiany w strukturze przemysłu spożywczego

Wyszczególnienie	2007	2008	2009	2010	2011
Liczba firm	16.727	17.527	15.686	15.971	15.185
W tym: duże	288	285	283	287	278
średnie	1232	1286	1207	1211	1156
małe	4738	5149	4596	4972	4716
mikro	10469	10807	9600	9501	9035
Liczba zatrudnionych [tys. osób]	452	458	446	442	433

Wg statystyki GUS duże firmy zatrudniają ponad 250 pracowników, średnie 50-249, małe 9-49, mikro do 9 pracowników.

Wnioski:

1. Liczba firm ma tendencję malejącą, między 2007 r. a 2011 r. zmniejszyła się o ponad 2 tysiące. W grupie firm dużych, średnich i małych pozostaje praktycznie a stałym poziomie a praktycznie cały spadek ilości firm wynika ze zmniejszenia się firm najmniejszych (mikro).
2. Sektor ten daje zatrudnienie blisko 450 tys. osób.

3. Stale rośnie udział firm dużych w przychodach ze sprzedaży, między 2007 r. a 2011 r. zwiększył się z 43,5% do 57,6%, a zmniejsza pozostałych, w tym największy spadek dotyczy firm mikro (do 9 pracowników) z 9% do 4,1%. W większości branż przemysłu spożywczego udział dużych firm w wartości sprzedaży wynosi między 50 - 80% a jedynie w przemyśle piekarniczym duże firmy mają znacząco mniejszy udział a sprzedaży, poniżej 20% a w przetwórstwie owocowo-warzywnym mają ok. 40% udział.
4. W poszczególnych branżach przemysłu spożywczego istnieją duże krajowe firmy, liderzy rynku. W przemyśle mięsnym - Sokołów, Animex, Duda, Łuków, JBB, Olewnik, w przemyśle mleczarskim - Mlekovita, Mlekoop, Bakoma, Danone, w przemyśle drobiarskim – Drosed, Indykoop, w przemyśle owocowo-warzywnym i napojach – Agros Nova, Tymbark, Kotlin, Hoop, Pudliszki, w przemyśle cukierniczym-Wedel, Wawel, Goplana, Jutrzenka.

Krajowy przemysł wytwarzający maszyny na potrzeby sektora spożywczego można częściowo oszacować na podstawie dostępnych danych GUS. (Roczniki Statystyczne Przemysłu, dotyczą firm większych, zatrudniających ponad 50 osób, objętych obowiązkami statystycznymi).

Wg klasyfikacji statystycznej PKWiU maszyny spożywcze sklasyfikowane są w:

Dziale 28   Maszyny i urządzenia, gdzie indziej nie sklasyfikowane.

Grupie 28.9   Pozostałe maszyny specjalnego przeznaczenia,

Podgrupie 28.93 Maszyny spożywcze

W latach 2009 – 2011 produkcja maszyn w tym obszarze kształtowała się następująco, w mld zł.

Lata	Dział 28	Grupa 28.9	Podgrupa 28.93	Udział podgrupy w dziale 28	Udział podgrupy w grupie 28.9
2009	22,4	5,1	1,1	4,9	21,6
2010	23,9	5,3	1,1	4,6	20,8
2011	29,2	7,3	1,3	4,5	17,8

Import maszyn spożywczych do kraju wg Rocznika Statystycznego Handlu Zagranicznego, sklasyfikowanych w grupie „Maszyny do przemysłowego przygotowania i produkcji żywności” wyniósł w 2009 r. 0,52 mld zł a w 2011 r. 0,6 mld zł.

Z danych statystycznych wynika, że wartość specjalistycznych maszyn spożywczych krajowej produkcji i importowanych w wydatkach inwestycyjnych

sektora spożywczego wynosi rocznie ok. 1,5-1,9 mld zł., w tym urządzenia krajowe stanowią ok.70% a importowane ok.30%. (Dane te nie uwzględniają produkcji maszyn spożywczych i usług przez mniejsze firmy nie objęte statystyką państwową, a takich w kraju jest większość.)

Krótką charakterystyką krajowego sektora producentów maszyn dla przetwórstwa spożywczego:

- krajowy przemysł maszyn spożywczych jest stosunkowo słabo rozwinięty i mocno rozdrobniony. Z dawnych państwowych zakładów grupy SPOMASZ po przekształceniach własnościowych zostało zaledwie kilka (Pleszew, Wronki, Bełżyce). Brak większych zakładów zatrudniających jak w typowym przemyśle maszynowym ponad 250 i więcej pracowników.

- dużą część maszyn spożywczych wytwarzają obecnie stosunkowo młode, średnie i małe prywatne firmy o ograniczonym potencjale asortymentowym, rozwojowym i wytwórczym, chociaż jest szereg przykładów nowych firm, które osiągnęły wysoki poziom techniczny i jakościowy produkowanych maszyn spożywczych, pozwalający na ich eksport (np. maszyny i linie do przerobu mleka z OBRAM Olsztyn),

- należy jednak mieć na uwadze również fakt, że w tych maszynach jest wysoki udział komponentów importowanych (praktycznie 100% materiałów nierdzewnych i kwasoodpornych, większość elementów sterowniczych i automatyki oraz wiele innych).

- krajowy przemysł wytwarza zasadniczo podstawowe maszyny i urządzenia. Nie wytwarza się w kraju wielu specjalistycznych maszyn, wysokowydajnych linii technologicznych, urządzeń do produkcji aseptycznej i UHT, pakujących czy rozlewniczych, i te trzeba importować.

Wiodące firmy krajowe wytwarzające maszyny spożywcze to:

- maszyny mięsne: Metalbud Rawa Maz., Karpowicz Reda, Zasada Piekary,
- mleczarskie: OBRAM Olsztyn, Tewes, Argo Białystok, Spomasz Bełżyce,
- owocowo/warzywne: Spomasz Pleszew i Wronki, Mega Bełżyce, Jaminox Kalisz,
- cukierniczy i piekarniczy: Jeremy Warszawa, Spomasz Pleszew, IBIS Szubin,
- linie i maszyny pakujące: Trepko, Polpack, Techpak, Techmar, Hugart, Radpak.

2 OCZEKIWANE KORZYŚCI Z REALIZACJI PRAC KT

Działalność KT 15 skutkuje sukcesywnym wdrażaniem do krajowego systemu normalizacyjnego Norm Europejskich (EN) i Norm Międzynarodowych (ISO) oraz ich aktualizacją.

Zapewnia to producentom maszyn spożywczych wymierne korzyści ekonomiczne wynikające z:

- dostępu do specyfikacji i wymagań technicznych oraz w zakresie bezpieczeństwa i higieny tych maszyn, co przekłada się na bezpieczeństwo zdrowotne produkowanej w kraju żywności, co jest bardzo istotne dla całego społeczeństwa,
- ograniczanie barier technicznych oraz możliwość stałego podnoszenia jakości produkowanych maszyn poprzez ich dostosowywanie do aktualnych norm krajowych i międzynarodowych,
- ułatwień w zakresie produkcji, kooperacji i sprzedaży, w tym na rynki zagraniczne.

3 CZŁONKOSTWO W KT

Każdy podmiot krajowy zainteresowany daną tematyką ma prawo zgłosić chęć uczestnictwa w KT i po spełnieniu wymogów proceduralnych (procedura Z2-P3 w powiązaniu z Z2-P1) stać się członkiem KT. Każdy członek KT realizuje zadania KT poprzez swoich reprezentantów.

Aktualny skład KT jest podany na stronie www.pkn.pl, w Wykazie OT.

4 CELE KT I STRATEGIA ICH REALIZACJI

4.1 Cele KT

Zasadnicze cele prac KT 15 to:

- eliminowanie barier technicznych oraz ułatwianie wdrażania produkcji nowoczesnych rozwiązań maszyn spożywczych,
- eliminowanie barier handlowych maszynami spożywczymi,
- implementacja do systemu Polskich Norm Europejskich głównie z zakresu bezpieczeństwa i higieny maszyn spożywczych.

4.2 Strategia ustalona do osiągnięcia celów KT

Strategia jaką planuje przyjąć KT15 do osiągnięcia zdefiniowanych celów:

- wprowadzenie metodą tłumaczenia wybranych norm z zakresu bezpieczeństwa i metod badań, szczególnie norm zharmonizowanych związanych z dyrektywami europejskimi, w miarę możliwości technicznych i finansowych,
- próba pozyskania nowych członków do KT 15, w tym szczególnie pod kątem ekspertów, których w KT brakuje.

4.3 Aspekty środowiskowe

Normy wdrażane w KT 15 dotyczą głównie bezpieczeństwa konstrukcji i eksploatacji maszyn spożywczych, co przekłada się na otoczenie i środowisko. W tym aspekcie istotne jest ustalanie w normach poziomu dopuszczalnego zużycia energii, natężenia hałasu i innych czynników wpływających negatywnie na środowisko.

5 CZYNNIKI WPŁYWAJĄCE NA REALIZACJĘ PROGRAMU PRAC KT I WPROWADZANIE NOWYCH TN DO PROGRAMU PRAC

Każdy zainteresowany ma możliwość zgłaszania tematów normalizacyjnych (TN) wypełniając Karty nowego tematu (KNT) lub Karty propozycji tematu normalizacyjnego (KPT).

Każdy zgłoszony TN jest wprowadzany do programu KT. KT decyduje o kontynuacji lub zaniechaniu tematu normalizacyjnego.

W programie prac prezentowane są wszystkie TN będące aktualnie w opracowaniu.

Program prac KT znajduje się na stronie www.pkn.pl, w Wykazie OT, po wybraniu numeru właściwego KT.

Na realizację prac KT 15 negatywny wpływ ma szereg czynników:

- brak zainteresowania środowiska biznesowego, w tym producentów maszyn spożywczych, prowadzonymi pracami normalizacyjnymi z tego zakresu,
- mała liczebność członków w KT 15, co przekłada się na brak ekspertów przy jednoczesnym dużym asortymencie maszyn spożywczych, jakimi zajmuje się KT,
- ograniczenia finansowe na prowadzenie prac normalizacyjnych przez KT spowodowane:
  - małymi środkami budżetowymi PKN,
  - brakiem zainteresowania finansowego ze strony producentów maszyn spożywczych, ponieważ większość producentów to małe firmy prywatne o ograniczonych zasobach finansowych.

6 WYKAZ PROPOZYCJI TEMATÓW NORMALIZACYJNYCH, DLA KTÓRYCH KT PRZEWDUJE POZYSKANIE ZAMAWIAJĄCYCH W RAMACH PRAC NA ZAMÓWIENIE

brak